

Н. Купина

ДИАГНОСТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ВЫПУСКНИКОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье определены особенности профессиональных намерений и профессиональной направленности современных старшеклассников, их профессиональных склонностей и уровня развития в них отдельных профессионально важных качеств, факторов выбора ими профессии. Представлены результаты диагностики профессионального самоопределения выпускников общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: направленность, профессиональная направленность, профессиональная идентичность, диагностика, выпускник общеобразовательного учебного заведения.

N. Kupina

DIAGNOSTICS OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS GRADUATES

In the article we defined the features of professional intentions and professional orientation of contemporary high school students, their professional aptitudes and level of development of some professionally important qualities factors of their choice of profession. We presented the results of professional self-diagnosis of secondary schools.

Key words: orientation, professional orientation, professional identity, diagnosis, graduate educational institution.

УДК 159.923

Г. Лаптєва, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ДУХОВНО-ОСОБИСТИСНИЙ ПІДХІД В ДОСЛІДЖЕННІ ДУХОВНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу сучасного духовно-особистісного підходу у психологічній науці. Увага приділяється розкриттю даного підходу у психології духовності та з подальшим його застосуванням у дослідженні проблеми духовної самореалізації майбутніх психологів в умовах освітньої соціалізації. Під духовно-особистісним підходом розглядається сукупність концептуальних уявлень, принципів, моделей і методів, які в свою чергу сприяють більш об'єктивному розумінню особистості студента у процесі розкриття духовного потенціалу. Вікові особливості роблять студентство особливо чутливим періодом до формування спрямованості особистості майбутнього професіонала, особливо духовно спрямованої діяльності. Розглядається важливість організованості підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ, значною мірою залежить, якої спрямованості набуде мотиваційно-ціннісне наповнення їхньої духовної та професійної діяльності в майбутньому.

Ключові слова: духовно-особистісний підхід, духовна самореалізація, духовний потенціал, майбутні психологи.

Постановка проблеми. Сучасні психологічні дослідження майбутнього психолога повинні вийти за його межі, проте не тільки у сферу матеріального, соціального, культурного, а й у духовну сферу, яка тісно пов'язана зі сферою реального життя молодого професіонала.

Проблема дослідження внутрішнього духовного світу особистості сьогодні є актуальною як інколи. Для психологів така актуальність полягає в намаганні включити духовність в наукове поле дослідження психологічної науки. Сучасні дослідження свідчать про багатогранність феномену духовності і у зв'язку з цим з високою проблематичністю його дослідження в рамках психології. Проте у своєму дослідженні ми намагаємося розкрити такий складний психологічний феномен як духовна самореалізація майбутнього психолога.

В умовах постійно мінливого сучасного життя успішність особистості визначається необхідністю застосовувати духовний потенціал в реальних життєвих ситуаціях, заглиблюватися у свій внутрішній світ для реалізації своїх життєвих цілей та на благо інших людей, духовно реалізуючись.

Навчання у ВНЗ є важливим етапом соціалізації студента-психолога, який глибоко пов'язаний із процесами духовного саморозвитку особистості, духовної самореалізації. Реалізація ідей духовної парадигми наштовхує нас до переосмислення цілей сучасної освіти та висуванню на перший план цінності духовної самореалізації особистості майбутнього фахівця.

Духовна самореалізація особистості є органічно притаманною будь-якій людині. Вона наділяється всезагальним і обов'язковим процесом життя особистості. Кожна людина хоче, і може вдосконалювати свій духовний потенціал.

Проте для більш ґрунтовнішого, науково-методологічного розгляду даного феномену у психологічній науці варто розглянути духовно-особистісний підхід на який ми опираємося у своєму дослідженні.

Мета дослідження. Аналіз сучасного духовно-особистісного підходу при дослідженні духовної самореалізації майбутніх психологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема духовної самореалізації займає важливе місце в системі наук про людину, проте статус психологічної вона здобула порівняно недавно. Особливе місце в процесі фахової підготовки належить духовній самореалізації майбутніх психологів.

Зокрема дослідженням проблеми самореалізації та духовної самореалізації особистості розглядають такі науковці як Г. О. Балл, І. Д. Бех, Ж. В. Воронцова, В. А. Гулаловська, Д. О. Леонтьєв, О. В. Коломієць, Л. О. Коростильова, С. І. Кудінов, О. В. Кулешова, С. Д. Максименко, Г. О. Нестеренко, Е. О. Помиткін, О. О. Прядкіна, М. А. Садова, А. А. Скрипкін, К. М. Фоменко та ін.

Важкий внесок у розробку проблеми створення психологічної структури особистості здійснили В. М. Бехтерев, Л. С. Виготський, В. В. Зеньковський, Г. С. Костюк, О. Ш. Кульчицький, О. Ф. Лазурський, О. М. Леонтьєв, Ф. Лерш, В. Ф. Моргун, К. К. Платонов, В. А. Роменець, С. Л. Рубінштейн та ін.

Для розкриття поняття духовної самореалізації нам важливо опертися на методологію психології. Все це потребує розгляду основних підходів для вивчення її предмету, аналізу важливого для нашого дослідження сучасного психологічного духовно-особистісного підходу.

Результати теоретичного дослідження. Відомий український науковець в царині психології духовності М. В. Савчин зазначає, що "без урахування духовного неможливо зрозуміти людину в повен зріст та охопити її буттєвість у всій повноті. Важливо сказати, що у вивченні духовної сфери спостерігаються такі методологічні настанови у вивченні особистості: розгляд духовного у цілісній природі людини, у його взаємодії з душею і тілом. Цей підхід доповнюється ідеєю синергетизму – настановою єдності, монізму і зовнішньої детермінації

поряд з ідеологією гуманітаризму і пов'язаних з ними плюралізмом, поліфонізмом і самодетермінацією особистісних феноменів" [6].

За словами психолога "духовність як іманентне, внутрішнє утворення особистості є тією глибинною інстанцією, завдяки якій вона (особистість) стає самодостатнім суб'єктом життєдіяльності, спрямованим на творення добра для себе, для рідних, інших людей та на боротьбу зі злом, здатним виражати любов до іншого, творчо, концептуально переосмислювати та трансформувати обставини свого життя й власні потенційні можливості. Духовні цінності, репрезентуючись у свідомості та самосвідомості, наповнюють гуманістичним сенсом усю спонукальну сферу особистості та сприяють самореалізації її потенціалу (примножують таланти)" [6, с. 194]. З вище сказаного можна припустити, що оскільки духовні цінності є складовими духовного потенціалу особистості студента, то дійсно, це призводить саме до духовної самореалізації молодого людини. "Завдяки духовності особистість суттєво стає не такою залежною від зовнішніх обставин (її навіть не лякає перспектива залишитися без підтримки інших людей, вона не бачить сенсу в тому, щоб у всіх ситуаціях подібатися іншим, відчуває свою спроможність впливати на перебіг подій, розвиває власні можливості тощо) та виступає самодостатнім суб'єктом, який відповідає за власне життя [6, с. 195].

З іншої сторони, потрібно пам'ятати, що самореалізація духовного потенціалу особистості знаходить прояв у духовній творчості (внутрішньому світі), яка потребує свідомого самовдосконалення, розвитку потенційних людських можливостей, завдяки чому здійснюється вплив на оточуючих, на власну долю, на світ в цілому [1, с. 29].

За словами іншого відомого науковця Е. О. Поміткіна, який розробив психологічну модель особистості з високим духовним потенціалом, спрямованість високодуховної особистості включає спрямованість на духовну самореалізацію "(бажання знайти в соціумі власне місце для принесення максимальної користі, для реалізації власного духовного потенціалу; інтерес до духовних цінностей, до прикладів самореалізації духовних подвижників, байдуже ставлення до багатства; прагнення до розгляду власних ідей і планів з огляду на власну життєву місію; здатність наповнювати кожен день життя змістом, максимально корисним для себе та світу, самореалізація у різних видах діяльності; почуття задоволення, внутрішньої радості, віра у свою справу, відданість меті)" [1, с. 79].

У результаті розвитку духовного потенціалу зростання активності духовного "Я" спрямовує мислення особистості на пошук нових моделей духовно спрямованої поведінки, вищим проявом якої є вчинок-служіння (І. Д. Бех), і через серію таких вчинків, об'єднаних духовними мотивами, метою та результатами, трансформується в духовно спрямовану діяльність, яка виступає умовою духовної самореалізації особистості [1, с. 68].

У дослідженні духовної самореалізації студента-психолога ми опираємося на духовно-особистісний підхід. Розробником даного підходу у психології духовності є науковець Е. О. Поміткін. Як ми знаємо, серед відомих нам методологічних підходів дослідники найчастіше застосовують індивідуально-психологічний підхід, соціологічний, віковий, діяльнісний, системно-психологічний, акмеологічний, аксіологічний та особистісний підхід. Проте наведені вище підходи не охоплюють цілком феномени духовності в поєднанні функціонального та змістового вимірів. Змістовний вимір розкривається через включення таких смислоутворювальних філософських категорій як Краса, Добро, Істина, Любов, а функціональний вимір – через актуалізацію

вищих психічних функцій особистості (свідомості, самосвідомості та волі) у процесі розвитку її ідеалів, цінностей і смислів [1, с. 32].

Проте саме йому вдалося за допомогою даного підходу розглядати феномен духовного порядку невід'ємно від психологічної структури особистості, з усіма притаманними їй внутрішніми процесами.

Духовно-особистісний підхід для нас є актуальним та цінним, тому що його розглядають як сукупність концептуальних уявлень, принципів, моделей і методів, які в свою чергу сприяють більш об'єктивному розумінню особистості студента у процесі розкриття духовного потенціалу, що сприяє духовній самореалізації.

Не можна не сказати, що на думку В. В. Рибалки, "В контексті культурно-психологічної концепції особистості та її складової – наукового уявлення про психологічну структуру особистості – кожна її властивість як "одиниця" має піддаватися аналізу через три виміри:

- соціально-психолого-індивідуальний (тобто змістовно-психологічний – через функції, стани, процеси, властивості, що згуртовані у підструктурах спілкування, спрямованості, характеру, самосвідомості, досвіду, інтелекту та психофізіології);

- діяльнісний (через структурні компоненти діяльності: потребово-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, цілеутворюючий, операційно-результативний, емоційно-почуттєвий);

- генетичний або віковий (передбачає врахування в часі рівня становлення особистості від задатків до здібностей)" [4].

Опираючись на дану авторську модель особистості, яка включає в себе три наведені вище виміри, ми вважаємо за доцільне використання даної моделі як основної у дослідженні духовної самореалізації майбутнього психолога.

Проаналізувавши даний підхід ми помітили, що провідними принципами духовно-особистісного підходу є принцип духовно-особистісної інтеграції; принцип ієрархічності (підпорядкування) та принцип ціннісно-сислової детермінації.

За словами Е. О. Поміткіна, принцип духовно-особистісної інтеграції підпорядковується "духовній, соціальній та біологічній природі людини, які складають цілісну систему, центром інтеграції якої виступає особистість з притаманними їй структурою, функціями та процесами. Перебуваючи у постійному енергетично-інформаційному обміні з цілісним світом, людина своєю діяльністю перетворює матеріальні форми енергії у більш досконалі, духовні форми, одухотворяючи саму себе та навколишнє середовище" [1, с. 32].

Що ж стосується принципу *ієрархічності*, то автор зазначає, що "духовна природа людини є найбільш складним особистісним утворенням по відношенню до інтелекту, емоційно-почуттєвої сфери та психофізіології". Більш того саме "духовний розвиток вибудовує "Я-концепцію" особистості, визначає мотивацію, спрямовує мислення на розв'язання найважливіших проблем буття, зумовлює гармонійний розвиток інтелектуальної, емоційно-почуттєвої та фізичної сфери" [1, с. 32].

Згідно з принципом ціннісно-сислової детермінації "психологічний зміст ідеалів, цінностей і смислів скеровує особистісні функції та процеси, надає їм узгодженості, детермінує особистісну спрямованість". Якщо людське життя невпорядковане або особистість втрачає життєві цінності і смисли, то це позбавляє людське життя сенсу, призводячи до біологічного рівня. Основою для вольової та емоційної саморегуляції особистості є ціннісно-сислова сфера. Проте поведінка, вчинки та діяльність особистості повинні вивчатися у безпосеред-

ньому зв'язку з їх ціннісно-смісловою детермінацією, особливостями актуалізації, розвитку та реалізації духовного потенціалу [1, с. 33].

Отже, проаналізувавши даний підхід ми припускаємо, що структурно-компонентний склад духовно-особистісного підходу для нашого дослідження може включати:

- концептуальний компонент (сукупність наукових уявлень про процес духовної самореалізації особистості студента, а саме розкриття духовного потенціалу);
- психодіагностичний компонент (принципи, підходи та методичний інструментарій, спрямований на дослідження процесу духовної самореалізації майбутнього психолога);
- психолого-педагогічний компонент (принципи організації, зміст і методи духовно спрямованого навчально-виховного процесу);
- консультативний компонент (принципи, методичні підходи, та психокорекційний інструментарій, спрямований на психологічну допомогу особистості у процесі духовної самореалізації) [2].

Психологічна модель структури і функціонування особистості майбутнього психолога і його розвитку в процесі соціалізації конкретизує розуміння духовних цінностей як джерел активності особистості, духовної мотивації, функціонально еквівалентних духовним потребам. Духовні цінності формуються в процесі соціалізації, досить складно взаємодіючи з духовними потребами. Відповідно духовна потреба у єдності спрямовує молодь у площину соціальних стосунків, соціальної діяльності. Тому важливою умовою духовного зростання студентської молоді є залучення до розв'язання проблем сучасного соціального життя, до суспільно корисної діяльності.

Вікові особливості роблять студентство особливо чутливим (сензитивним) періодом до формування спрямованості особистості майбутнього професіонала, особливо духовно спрямованої діяльності. Від того, як організована підготовка майбутніх фахівців у ВНЗ, значною мірою залежить, якої спрямованості набуде мотиваційно-ціннісне наповнення їхньої духовної та професійної діяльності в майбутньому.

Важливими елементами структури особистості, які сформувалися в процесі її взаємодії із соціальним середовищем, характеризують стійкі ставлення особистості до матеріальних і духовних цінностей і виконують функцію внутрішнього регулювання поведінки людини в заданих соціальних умовах, є її ціннісні орієнтації. Тому визначення і врахування особливо духовних ціннісних основ освітніх систем має важливе значення для формування мотивації духовної самореалізації особистості в освітньому середовищі. Важливим виступає визначення факторів духовної самореалізації особистості, як умов ефективності і успішності духовного та професійного становлення, майбутньої професійної діяльності, що передбачає реалізацію власних можливостей та сприяє адекватній соціальній поведінці та духовній самореалізації особистості.

Період юнацтва: від 16 до 22-23 років є найбільш вирішальним у житті людини, коли остаточно складається фундамент духовних ціннісних орієнтацій, вимальовується проекція головних напрямків пошуків духовної самореалізації на інших вікових етапах. Серед головних проблем на цьому віковому етапі можна назвати пошук смислу власного існування, своєї необхідності у житті; бажання особистого щастя, кохання, створення сім'ї; професійне самовизначення, можливості духовної самореалізації своїх здібностей та якостей як духовної особистості. Проблема професійного самовизначення майже завжди поєднується з проблемою більш глобальної життєвої перспективи. Це не лише створення сі-

м'ї, працевлаштування, квартирне питання. Це й суто глибинні, внутрішні проблеми самопізнання, духовної самореалізації, самотворення.

За словами Е. О. Помиткіна, "одним із найважливіших проявів особистості, що відображає унікальність її внутрішньої структури, є діяльність, тобто динамічна система взаємодій суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається перетворення не тільки світу, але й самої особистості. Діяльність включає в себе мету, засіб, результат і сам процес. Саме діяльність в її повноті характеризує цілісність особистості" [1, с. 132].

Використання діяльності як реалізації волі, мотивації, емоцій, почуттів та інших особистісних процесів допомагає розкрити можливості дослідження духовної самореалізації майбутніх психологів через вивчення духовного потенціалу. Вершинним актом духовної самореалізації психолога в певному виді діяльності виступає "вчинок-служіння" [1, с. 132].

Висновки. Узагальнення наукових позицій дає змогу зробити висновок про важливість вивчення сучасного психологічного феномену духовної самореалізації у психології духовності. Більш того, актуальним для нашого дослідження виступає вивчення даного поняття у студентів майбутніх психологів в умовах освітньої соціалізації. Ґрунтуючись на аналізі сучасного психологічного духовно-особистісного підходу ми приходимо до висновку, що феномен духовної самореалізації багатограний та являє собою процес розкриття духовного потенціалу особистості студента. Отже, у своєму дослідженні ми прийшли до таких узагальнень:

Під поняттям духовної самореалізації ми розуміємо процес розкриття та прояву духовного потенціалу студента-психолога в індивідуальному й соціальному житті.

Під духовним потенціалом ми розглядаємо спрямованість особистості на вищі духовні ідеали, цінності та смисли (естетичні, гуманістичні, екологічні, пізнавальні, самовдосконалення та самореалізації).

Духовний потенціал майбутнього психолога – це певна сила та енергія, яка може потребувати певних умов для прояву або перебувати у проявленому стані, що свідчить про духовну самореалізацію (реалізованість потенціалу).

В основі дослідження духовної самореалізації студента ми опираємося на духовно-особистісний підхід.

Духовно-особистісний підхід – це сучасний психологічний підхід, який поєднує змістовий вимір духовності з функціональним. Змістовий вимір розкривається через категорії Краси, Добра, Істини та Любові, функціональний вимір – через актуалізацію вищих психічних функцій особистості (свідомість, самосвідомість та воля) у процесі розвитку ідеалів, цінностей і смислів.

Список використаних джерел

1. Помиткін Е. О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості: посібник / Е. О. Помиткін. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 144 с.
2. Помиткін Е. О. Духовно-особистісний підхід у процесі активізації творчого розвитку вчителя / Е. О. Помиткін // Педагогічний процес: теорія і практика: Збірник наукових праць. Вип. 2. – К.: 2010. – С. 241-250.
3. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія / Е. О. Помиткін. – К.: Внутрішній світ, 2012. – 280 с. – С. 252-278.
4. Рибалка В. В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: монографія / В. В. Рибалка // за ред. Г. О. Балла. – К., 1998. – С. 424.
5. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник / В. В. Рибалка. – Одеса: Букаев Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
6. Савчин М. В. Дослідження особистості в контексті духовної парадигми психології / М. В. Савчин // Психологія особистості. – 2001. – №1(2). – С. 191-199.
7. Савчин М. В. Духовний потенціал людини / М. В. Савчин. – Івано-Франківськ, 2001. – 203 с.

Надійшла до редколегії 17.10.14

Г. Лаптева, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ДУХОВНО-ЛИЧНОСТНИЙ ПОДХОД В ІСЛЕДОВАННІ ДУХОВНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу сучасного духовно-личностного підходу в психологічній науці. Увага приділяється розкриттю даного підходу в психології духовності і з подальшим його застосуванням в дослідженні проблеми духовної самореалізації майбутніх психологів в умовах освітньої соціалізації. Під духовно-личностним підходом розглядається сукупність концептуальних представлень, принципів, моделей і методів, які в свою чергу сприяють більш об'єктивному розумінню особистості студента в процесі розкриття духовного потенціалу. Віктові особливості роблять студентство особливо чутливим періодом до формування спрямованості особистості майбутнього професіонала, особливо духовно спрямованої діяльності. Розглядається важливість організованості підготовки майбутніх спеціалістів в університеті, во багато залежить, якою спрямованістю вступитиме мотиваційно-ціннісний наповнення їх духовної і професійної діяльності в майбутньому.

Ключові слова: духовно-личностний підхід, духовна самореалізація, духовний потенціал, майбутні психологи.

G. Lapteva, postgraduate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

SPIRITUAL AND PERSONAL APPROACH IN RESEARCH OF SPIRITUAL SELF-REALIZATION OF FUTURE PSYCHOLOGIST IN THE EDUCATIONAL SOCIALIZATION

This article analyzes the contemporary spiritual and personal approach in psychological science. Attention is paid to the disclosure of this approach in the psychology of spirituality and its subsequent application in the study of problems of spiritual self-realization of the future psychologists in terms of education and socialization. Under the spiritual and personal approach is considered a set of conceptual ideas, principles, models and techniques which in turn contribute to a more objective understanding of students during their disclosure spiritual potential.

We consider the structural component composition spiritual and personal approach (conceptual, psychodiagnostic, psychological, educational, advisory). Analyze the key principles of spiritual and personal approach (spiritual and personal integration, the principle of hierarchy (authority) and the principle of value-semantic determination).

We note that the self-realization of the spiritual potential of the individual is a manifestation of spiritual creativity (inner world), which requires the conscious self, the development potential of human capabilities, making an impact on others, to their own fate, to the world at large.

Age-related features make students particularly sensitive period in the formation of future professional orientation, especially spiritually oriented activities. We consider the importance of organization training of future specialists in universities, largely depends on which direction will take valuable motivational and filling their spiritual and professional activities in the future.

Keywords: spiritual and personal approach, spiritual self-realization, spiritual potential, future psychologists.

УДК 005.73:00595:001.895:378

Ю. Лукомська, здобувач

Запорізький національний університет, Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

В даній статті розглядається питання значущості освітніх закладів для подальшого світового розвитку, підкреслюється особлива важливість виховання творчої особистості як такої, що здатна приймати нестандартні рішення і шукати незвичні шляхи вирішення проблем, підкреслюється необхідність переходу на так звану випереджальну педагогіку. Наразі в полі зору автору заклад неформальної освіти як найбільш нетиповий та незвичний для українських освітніх реалій. Автором досліджується організаційна культура даного освітнього закладу як чинник інноваційної готовності персоналу. В статті наводиться 5-компонентна модель інноваційної готовності та математико-статистичні підрахунки, що підтверджують гіпотезу.

Ключові слова: заклад неформальної освіти, інноваційна готовність, когнітивний компонент інноваційної готовності, колективний компонент інноваційної готовності, креативний компонент інноваційної готовності, мотиваційний компонент інноваційної готовності, організаційна культура, практичний компонент інноваційної готовності.

На сьогоднішній день передові країни вкладають в освіту 15–19 % національного бюджету, а найбільш могутні фірми – до 20–25 % прибутку в освіту та підготовку персоналу. Ці факти підкреслюють важливість освітніх закладів в глобальному сучасному світовому розвитку.

До теперішнього часу педагогіка йшла за потребами суспільства, задовольняючи їх часом із значним запізненням. Темп сучасного науково-технічного прогресу ставить перед системою освіти принципово нові завдання. Сучасному суспільству необхідна випереджальна педагогіка – "система інтелектуального та психологічного розвитку, що формує в особистості стійкі компоненти творчого стилю мислення. Основна особливість такого стилю мислення як інтелектуальної системи – вміння аналізувати будь-які проблеми, встановлювати системні зв'язки, виявляти протиріччя, знаходити для них рішення на рівні ідеальних, прогнозувати можливі варіанти розвитку таких рішень тощо" [4, с. 14–15].

Система освіти, що склалася в нашій країні, включає в себе школи, які у більшості своїй є загальноосвітніми, а також так звані "школи нового типу" (ліцеї та гімназії й приватні школи) та заклади позашкільної освіти (центри дитячої та юнацької творчості, різноманітні сек-

ції, клуби за інтересом, гуртки тощо). Нами для дослідження обрано "третій тип" освітніх закладів, який досить успішно задіяний в деяких країнах світу, але в Україні представлений не на державному рівні, а в якості однієї з послуг, яку пропонує іноземна організація. Мова йде про заклади так званої "неформальної освіти". Поняття "неформальна освіта" активно використовується ще з 70-х років минулого століття ізраїльськими педагогами, які "вбачають в ньому новий підхід, що прагнув знайти відповіді на запити часу поза рамками шкільної освіти" [5, с. 15].

Потреба у вихованні творчої особистості з кожним роком стає все гострішою. Творча особистість – як людина, що може приймати нестандартні рішення, яка шукає інші, окрім звичних, шляхи вирішення проблем – у теперішньому та майбутньому стає джерелом прогресу. Окрім важливості для цього процесу освітніх закладів загалом, слід підкреслити важливість саме педагогічних працівників. Для розуміння того, чому для дослідження інноваційної готовності були обрані саме педагоги, виокремимо значимість аспекту наслідування, як етапу, з якого починає зароджуватися згодом і самостійна творчість. Так, наприклад, А. Бандура (1997) вважає, що "безліч форм соціальної активності засновані на спостереженні і наслідуванні